

Стаття надійшла до редакції 19.01.2011

УДК 37.018.46

*Коновалова В.Б., Лузан Л.О.
М.Харків, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІ- ТЕРАТУРИ ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕН- ТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Постановка проблеми. Минуле двадцятиріччя за своїми соціально-економічними та політичними наслідками виявилось періодом утвердження України як повноцінної держави, що зайняла гідне місце на політичній та економічній карті світу. Однак процес розбудови ще не завершено, і найближче завдання полягає в тому, щоб остаточно облаштувати по суті нове суспільство – економічну, соціальну, політичну та гуманітарну сфери, подолати деформації, що виникли на стартовому етапі трансформаційного процесу.

Ідеться про практичну реалізацію завдань довгострокової стратегії, що має забезпечити міцне підґрунтя для України як високорозвиненої, соціальної за своєю сутністю, демократичної правової держави, її інтегрування у світовий економічний процес як країни з конкурентоспроможною економікою, здатною вирішувати найскладніші завдання свого розвитку. Наступне десятиріччя має стати визначальним у розв'язанні саме цих завдань.

Вибір нашої держави – європейська інтеграція. Цей курс підтримала переважна більшість суспільства й політичних партій. Європейський вибір у розвитку України зумовлений історичними, економічними та соціальними чинниками. Його суть полягає у виборі шляху розвитку в напрямку європейської цивілізаційної моделі, що дає можливість досягти прогресу в усіх сферах життєдіяльності суспільства й держави. Європейський вибір України – це одночасно й рух до стандартів демократії, інформаційного суспільства, соціально орієнтованого ринкового господарства, що базується на засадах верховенства права й забезпечення прав та свобод людини й громадянина.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що Україна впродовж останнього десятиліття наполегливо наближається до європейських стандартів, бо має достатній потенціал для здійснення прориву до нових технологій у промисловому виробництві, до нових відносин у сфері економіки, до нових поглядів на якість і рівень життя, до нових підходів у сфері освіти та науки, до соціокультурної інтеграції нашого суспільства в Європейське співтовариство. [7,5]. Тому правомірно очікувати, що вступ до цієї організації сприятиме

динамічній інтеграції нашої держави до спільного європейського правового та економічного простору.

Оскільки процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності, базове значення в них повинна відіграти освіта. [7,31]

Аналіз досліджень і публікацій. Сьогодні в науковій літературі освіта визначається як процес і результат засвоєння індивідом досвіду людства, досягнення певного освітнього рівня. Так Ю.К. Бабанський, М.А. Сорокін та ін., досліджуючи філософські аспекти освіти, стверджують, що освіта – це процес і результат оволодіння учнями системою наукових знань і пізнавальних вмінь та навичок, формування на їх основі світогляду, моральних та інших якостей особистості, розвитку її сил і здібностей [1,10]. С. Гончаренко зазначає, що освіта – це духовне обличчя людини, яке складається під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола, а також процес виховання, самовиховання, впливу, шліфування, тобто процес формування обличчя людини. При цьому головним, науковець стверджує, є не обсяг знань, а поєднання останніх з особистісними якостями, вміння самостійно розпоряджатися своїми знаннями. За означенням, прийнятим XX сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО, під освітою розуміється процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання. В освіті завжди є як формальний аспект, тобто духовна діяльність або духовна здатність (яка розглядається поза залежністю від відповідного данному часу матеріалу), так і матеріальний, тобто зміст освіти. Значення, в якому поняття "освіта" вживається зараз, усталилося наприкінці XVIII ст., особливо під впливом Гете, Песталоцці та неогуманістів, й означало тоді загальний духовний процес формування людини на протигагу виховним методам прихильників просвітителів. З цього часу поняття набуло більш широкого значення. Звичайно говорять про загальну освіту, що дається в школі, і про спеціальну освіту (наприклад, наукову, технічну, музичну). Спеціальні й професійні знання можуть розглядатися як освіта в справжньому значенні цього слова тільки в тому випадку, коли вони пов'язані з загальною освітою. Освіта як захист проти сил, що "знеособлюють" людину, у демократичному суспільстві стає питанням життя як для окремих людей, так і для всього суспільства в цілому. Розуміння цього питання викликає розвиток руху за народну освіту. Розрізняють загальну і спеціальну освіту. Загальна освіта (початкова і середня) дає знання, прищеплює уміння й навички, потрібні кожній людині у повсякденному житті. Спеціальна освіта озброює людину знаннями, уміннями та навичками, необхідними для працівника певної галузі [2]

Лозова В.І., Троцько Г.В. розглядають освіту як процес і результат засвоєння індивідом досвіду, досягнення ним значного освітнього рівня, прилучення індивіда до культурних цінностей людства [8]

Так Харламов І.Ф. наголошував, що освіта – це оволодіння науковими знаннями, практичними вміннями й навичками, розвитком розумово-пізнавальних і творчих здібностей тих, хто навчається, а також їх світосприйняття та морально-етична культура, внаслідок чого вони здобувають певний особистий вигляд й індивідуальну своєрідність. [10].

І.І. Кобиляцький, спираючись на праці науковців, дає визначення поняттю „освіта спеціаліста вищої школи”, зазначаючи, що така освіта базується на оволодінні знаннями, уміннями й навичками загальних (фундаментальних), спеціальних (профільних) та суспільних наук і формування на цій основі світогляду й розвитку пізнавальних творчих здібностей і навичок. [6,20].

Таким чином, ми бачимо, що визначення поняття „освіта” характеризується великим розмаїттям. У роботах С. Гончаренка, на наш погляд, дається інтерактивний підхід до визначення поняття „освіта”, бо не можна не погодитися, що освіта – це не тільки процес і результат засвоєння індивідом досвіду людства, досягнення освітнього рівня, а це й процес формування обличчя людини, де головним є не обсяг знань, а поєднання останніх з особистісними якостями, вміннями самостійно розпоряджатися своїми знаннями, тобто життєвими компетентностями. Тому побудова освіти в контексті нових потреб і можливостей, модернізація усіх її складників перетворюється на першочергову необхідність. Інноваційний розвиток освіти відбувається в напрямі реалізації принципу дитиноцентризму, як відбиття нових тенденцій у динаміці сучасного світу, де розвиток особистості стає показником прогресу. Утвердження особистісно орієнтованої педагогічної системи, яка дозволяє спрямовувати освіту на інтереси розвитку самодостатньої, підготовленої до свідомої та ефективної діяльності в ринкових умовах особистості, набуває особливої актуальності та зумовлює необхідність перегляду усталених норм освітньої діяльності школи, вчителя, учня, управлінських структур.

Мета дослідження: розглянути формування мотивованої, повноцінної навчальної діяльності кожного учня, яка можлива тільки за умови її якісного координування, спрямування її розвитку на бажаний результат. Це спрямування може здійснювати безпосередньо вчитель, або учень під керівництвом вчителя, або учень самостійно після інструктажу вчителя. Ефективність координування залежить від своєчасно отриманої інформації про стан процесу формування навчальної діяльності, для корекції та спрямування розвитку навчальної діяльності на позитивний результат. Тому ми розглядаємо необхідність розвитку професійної компетентності вчителів, що відповідає запитам сучасної економіки й соціокультурного розвитку суспільства як необхідну умову й пріоритетний напрямок модернізації системи педагогічної освіти. Вважаємо, що одним із важливих концептуальних положень оновлення змісту та якості освіти є впровадження компетентнісного підходу в загальноосвітній школі. Сучасний навчальний заклад має сприяти розвитку демократичної культури, формуванню, необхідних для проживання в

європейському співтоваристві компетентностей, політико-правових і соціально-економічних знань.

Виклад основного матеріалу.

Сьогодні формування освітніх цілей відбувається не на рівні держав, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли основні пріоритети освіти й цілі проголошуються в міжнародних конвенціях та документах і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти. Держави формують освітню політику, спрямовану безпосередньо на їх інтеграцію в міжнародні співтовариства. Зокрема це стосується Болонської декларації.

Пріоритети загальноєвропейської освіти полягають у наданні молодому поколінню знань про спільну європейську спадщину та практичних умінь адаптуватись до життя й навчання в різних країнах Європи, бути мобільними, соціально адаптованими, здатними до комунікації й захисту своїх прав.

У світлі приєднання України до Болонського процесу змін потребує процес навчання у всіх ланках освіти.

Важливим нині є не тільки об'єм знань, а й уміння ними оперувати, бути готовим змінюватись та пристосовуватись до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись упродовж життя. Прогресивна освітня спільнота сьогодні ставить перед собою нове завдання – сформувати в школяра та дорослої людини вміння вчитися. Це вміння в системі загальної середньої освіти формується шляхом компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання.

Компетентнісно-орієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром сучасних шкіл України.

Саме розвиток в особистості життєво важливих компетентностей може дати людині можливості орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти.

На сучасному етапі спостерігається певна незадоволеність рівнем надання освітніх послуг загальноосвітньою школою з боку батьків, дітей, вчителів. Невідповідність якості освіти потребам сьогодення та запитам суспільства породили необхідність у якісно іншій підготовці педагогів, яка дозволяє поєднувати фундаментальність професійних базових знань з інноваційністю мислення та практично-орієнтованим, дослідницьким підходом до розв'язання конкретних освітнянських проблем.

Соціальна ситуація, що склалась, якісно по-новому ставить проблему розвитку педагогічних кадрів, вимагає вдосконалення професійної компетентності викладача в навчальному закладі, творчої адаптації його до змісту та структури професійної діяльності, підвищення індивідуального потенціалу та креативних можливостей.

Для правильного розуміння змісту проблеми дослідження важливим є визначити терміни.

У психолого-педагогічній літературі поняття «компетентність» отримало широке поширення порівняно недавно. Так, наприкінці 60-х-початку 70-х рр. в західній, а в кінці 80-х рр. у вітчизняній літературі зароджується спеціальний напрям — компетентністний підхід до освіти. У США, Великобританії й Німеччині цей термін прийшов в освіту з досліджень, присвячених психології праці. Суспільні дискусії, у яких взяли участь батьки, педагоги, представники вищої школи, індустрії й бізнесу, привели до ідеї компетентно-орієнтованої освіти. Поняття «компетентність» широко використовується в Державних документах нашої країни. Так, у Національній доктрині розвитку освіти України серед основних завдань формування особистості виділяється необхідність набуття компетентностей. Поняття «компетентність» включає не лише когнітивну й операційно-технологічну складові, але й мотиваційну, етичну, соціальну. Компетентнісно-орієнтований підхід в освіті став новим концептуальним орієнтиром, що забезпечує поступову переорієнтацію системи освіти з прямого надання знань та формування умінь і навичок на створення умов для оволодіння певними компетенціями, формування компетентних людей, які здатні застосовувати свої знання в умовах, що змінюються, і компетентність яких полягала б у вмінні включатися в постійну самоосвіту впродовж усього життя.

Проаналізувавши наукові праці, дійшли висновку, що компетентність як одна з головних якостей особистості вчителя посідає чільне місце поряд із гуманізмом, демократизмом, духовною культурою, комунікативністю, організаторським талантом. Досліджуючи різні джерела, щодо визначення поняття «компетентність», можемо стверджувати, що серед дослідників відсутня одностайність щодо його змісту, а навколо його дефініцій і трактувань точаться суперечки теоретиків.

Слід зазначити, що в педагогічних дослідженнях зустрічаються поняття «професійна компетентність», «професійно-педагогічна компетентність» і «педагогічна компетентність», що часто вживаються як синоніми.

Широке визначення поняття „компетентності” дає й вчений І. Зязюн, розкриваючи його в соціально-педагогічному контексті, вважаючи, що «компетентність» як екзистенціональна властивість людини є продуктом власної життєтворчої активності людини, ініційованої процесом освіти» [5,11].

Ми дослідили поняття „компетентність”, але бачимо, що у вітчизняній педагогічній літературі зустрічаються й поняття “компетенція” (“компетенції”, “групи компетенцій”). Наприклад, поруч зустрічаємо вжиті в однаковому значенні терміни “комунікативна, мовленнева, мовна компетенція” [3,2]

Ми у своїй роботі будемо спиратися на дослідження Г. Сльникової, і можемо стверджувати, що між поняттями «компетенція» та «компетентність» існує певний взаємозв'язок.

Компетенція виступає як відчужена характеристика особистості, а компетентність характеризує особистість людини. А сукупність компетенцій, таких як знання і досвід, необхідних для ефективної діяльності людини, складають його компетентність. [4].

Виокремлення понять «компетентність» та «компетенція» (на основі робіт І. Зимньої) зробила З. Рябова

КОМПЕТЕНТНІСТЬ	КОМПЕТЕНЦІЯ
<p><i>це поєднання відповідних знань і здібностей, що дозволяють обґрунтовано судити про будь-яку сферу й ефективно діяти в ній. Це знання, обізнаність (поінформованість) у будь-якому питанні (Знаю ЯК?)</i></p>	<p><i>в перекладі з латинської «competentia» означає коло питань, у яких людина добре обізнана, пізнала їх і має право їх здійснювати. Це спроможність виконувати поставлені завдання (Знаю ЩО?)</i></p>

Отже, ми розрізняємо ці два поняття та вважаємо, що компетенція – це посадовий функціонал учителя, а компетентність – як і на якому рівні вчитель здійснює свою професійну діяльність [9].

Проблеми формування компетенцій досить актуальні, особливо ж коли мова йде про цей процес з огляду на вивчення української літератури за допомогою контекстних матеріалів. Однак багато питань компетентнісного навчання залишаються недостатньо висвітленими. Це пояснюється змінами програм із літератури, реформуванням освіти, новими вимогами до знань учнів.

Завдання, які ми ставимо перед собою в процесі вирішення проблеми формування літературної компетенції:

- збагатити учнів новими знаннями культурного, загальнолюдського, літературного характеру;
- формувати національну самосвідомість школярів;
- урахувати когнітивну структуру особистості;
- формувати вміння інтерпретувати художні твори, належно поцінювати їх, визначати художню вартість;
- доповнювати життєвий досвід майбутніх випускників розумінням ментальних рис своєї нації;
- допомогти визначитися в правильності обраної лінії поведінки відповідно до колективу спілкування, певного виду діяльності.

На нашу думку, літературна компетенція — інтегрований результат навчальної діяльності учнів, що базується на сумі знань, отриманих у процесі літературної освіти, і виявляється у вміннях, необхідних для сучасного життя. А саме:

- здатність активно приймати рішення;
- готовність брати на себе відповідальність;
- урегулювання конфліктів ненасильницьким шляхом;
- опанування важливим у суспільному житті усним і писемним спілкуванням;
- оволодіння інформаційними технологіями;
- уміння здобувати, критично осмислювати й використовувати різноманітну інформацію;
- потреба й уміння самореалізуватися й самоорганізуватися;
- здатність до раціональної, продуктивної, творчої діяльності.

Для того, щоб сформувати літературну компетенцію, учитель повинен використовувати різноманітні форми роботи, методи й прийоми в організації навчальної діяльності учнів. Систематично вести роботу над словом, яка включає такі аспекти: пояснення нових слів, уточнення значень слів, поповнення словника учнів систематичними словниковими помилками, об'єднаннями, формуваннями, умінням вживати слова залежно від типу, стилю, жанру мовлення, попередження семантико-стилістичних помилок, активізація пасивного словника учнів.

Зазначені аспекти реалізуються під час виконання різних вправ.

Досить ефективними в роботі, спрямованій на збагачення словника, є рольові, мовно-лінгвістичні, імітаційно-моделюючі ігри. На сьогодні нікого не треба переконувати, що гра розвиває пізнавальну активність, спостережливість, точність мовлення. Можна виділити такі ігрові види:

- конкурси,
- інсценізації,
- КВК,
- кросворди,
- інтелектуальні ігри,
- ребуси,
- рольові ігри.

Під час уроків зв'язного мовлення доречно проводити підготовчу роботу до написання творів, а саме: усні й письмові розповіді за даним початком, твори-мініатюри, перекази із творчим завданням, монологи, діалоги, створення мовленнєвих ситуацій.

Під час уроків літератури вчитель має формувати не тільки комунікативну, а й полікультурну компетентності. Адже не секрет, що приємно спілкуватися з людиною, яка толерантно ставиться до своїх поглядів, уподобань, уміє підтримати діалог на теми, що пов'язані з досягненнями не тільки рідної, а й світової культури. Тому шляхи формування полікультурної компетентності учнів надзвичайно різноманітні. На уроках літератури їх можна застосовувати при використанні:

- інтерактивних технологій;
- проектних технологій;
- нових інформаційних технологій;
- технологій проведення інтегрованих уроків.

Наприклад,

6 клас. Позакласне читання. Заглянь у природу. Учні об'єднані в 4 групи, відповідно до пір року. У кожній групі є природолюби (юні натуралісти), метеорологи та поети, які виступають зі своїми повідомленнями, відповідно до сфери вживання (з природознавства, географії, літератури).

9 клас. П. Куліш «Чорна рада». Урок проводять учителі літератури та історії, пов'язуючи зміст твору, його образи з історичним минулим.

Отже, під час викладання літератури необхідно застосувати такі інноваційні форми й методи, які б збуджували творчість учнів, створювали атмосферу розкутості, емоційного піднесення, учили критично мислити, відстоювати свою позицію, бо доведено, що література виконує головну роль у формуванні світогляду, характеру його особистісних якостей, естетичних смаків учнів. Високе мистецтво слова допомагає читачам усіх вікових груп пізнати великий і складний світ, себе в ньому, осмислювати людські стосунки й знаходити шлях до «царства» краси та істини, вибудувати храм духовності.

Метою сучасного уроку повинно стати вже не нагромадження знань, а пошукова діяльність, спрямована на формування вмінь і навичок щодо орієнтації в інформаційному просторі. Нового звучання повинна набути не стільки констатація проблеми, скільки доцільність і шляхи її розв'язання. Отже, нового значення повинна набути співпраця на уроці вчителя й учня, які вибудують свою навчально-пізнавальну роботу навколо художнього твору, інформації про нього, його творця. Саме тому педагог-словесника має працювати над розв'язанням проблеми, як допомогти дитині осягнути перш за все саму себе, відчувати радість від емоцій, своєї неповторності. Удається реалізувати такі завдання лише на уроках співтворчості, побудованих на абсолютно паритетних умовах, де вчитель й учень як рівний з рівним намагаються досягти в спільній праці вершин прекрасного, де головне місце в роботі відводиться учневі. На вчителя покладаються організаторські функції: скерувати роботу учнів у потрібне русло, спрямувати їх думки, необхідні для розуміння твору.

На уроці літератури має відбуватися не просто знайомство з новим художнім твором, а повинно здійснюватися поліфонічне спілкування:

письменник-учитель-учень.

Тому, важливим завданням словесника залишається формування в кожній непересічній особистості школяра кваліфікованого читача, а це може зробити тільки той педагог, який постійно підвищує дидактичну компетентність, що також можливе через професійне самовдосконалення вчителя, яке містить такі складові як самоосвіта, самовиховання, саморозвиток. Але найбільших результатів можна домогтися у тому випадку, якщо професійне самовдосконалення є свідомим, планомірним, охоплює всі сторони особистості й діяльності вчителя, націлене на досягнення якісних змін у діяльності вчителя та її результатах, а також стимулюється й одержує своєчасну підтримку й допомогу з боку колективу, методичної служби школи, району, області.

Висновки та перспективи досліджень. У кожного педагога з'являється можливість прогнозувати та моделювати особистий розвиток, забезпечуючи неперервне професійне зростання. Шляхом досконалої організації самоосвітньої діяльності постійно підвищується професійна майстерність учителя і, як наслідок, формується авторитет педагога серед учнів, батьків, колег. «Творчість — це виживання», — вказує К. Роджерс. Таким чином, творчо працюючий педагог сам створює свій особистий імідж, бо несе слово, здатне людину робити кращою. А цей процес, як відомо, ніколи не припиняється. На підтвердження цієї думки наведу притчу. Один чоловік вийшов прогулятися. Побачив у скелі печеру, вхід до якої був завалений величезним каменем. на ньому напис: «Тут живе мольфар, який може виконати будь-яке твоє бажання, зробити за тебе будь-яку роботу. Але якщо ти припиниш йому загадувати роботу, то він тебе знищить». Чоловік подумав, що в нього настільки багато роботи, що її й за весь вік не переробити, тому й вирішив все-таки відкрити вхід до печери. Мольфар, після виходу зі свого сховку, відразу ж зажадав роботи. «Збудуй мені палац», — попросив чоловік. Прошло три дні — красень-палац радував око господаря. «Розбий сад навколо палацу», — наказав чоловік. Через тиждень чудовий сад прикрашав місцевість навколо величної будівлі. Мольфар вимагав нових наказів для роботи: «Якщо ти мені не загадаєш нового завдання, я тебе вб'ю!» Чоловік поміркував і сказав: «Мольфаре, зроби мене кращим!» Як не дивно, але цей мольфар працює до сих пір. Отака наша робота й наш предмет: робити людину кращою. Не кожен обирає цю професію, але той, хто її обрав, той стає справжнім чарівником-мольфаром, здатним творити добро. Той, хто став учителем не на папері, а в шкільному класі, той здобув вищу освіту не тільки своєму розуму, а й своєму серцю.

Список літератури: 1. *Бабанський Ю.К.* Педагогика: [учебное пособие для студентов пед. ин-тов] / Ю.К.Бабанський, В.А.Сластенин,

Н.А.Сорокин и др. / Под ред. Ю.К.Бабанского. – М.: Просвещение, 1988. – 479 с., С.10. 2. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с. 3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Освіта України. – 2004. – №5. – (Постанова КМ України від 14 січня 2004 р. №24). С.2. 3. *Єльнікова Г.В.* Презентаційні матеріали на Всеукраїнській науково-методологічній конференції «Розвиток професійної компетентності педагога в системі безперервної освіти» 13-14 травня 2009р., м. Харків. [Електронний ресурс] / Г.В. Єльнікова. - Режим доступу: www.edu-postdiploma.kharkov.ua. 4. *Зязюн І.А.* Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І.А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія. – К.- Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. – 10–18 с. , с.11. 5. *Кобыляцкий И.И.* Основы педагогики высшей школы /И.И. Кобыляцкий. – Киев-Одесса, Головное издательство издательского объединения "Вища школа", 1978. – 288 с., С.20. 6. *Кремень В.Г.* Вища освіта України і Болонський процес / В.Г. Кремень . – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.(5). 7. *Лозова В.І* Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник [для студентів педагогічних навчальних закладів] / В.І. Лозова, Г.В. Троцько. – Харків, 1997. – 338 с. 8. *Рябова З.В.* Управління розвитком педагогічного колективу на основі маркетингових досліджень / З.В. Рябова. – Теорія та методика управління освітою, 2010 р. – № 3. 9. *Харламов И.Ф.* Педагогика: [учеб. пособие] / И.Ф. Харламов. – М.: Высш.шк., 1990. – 576 с., С.124

В.Б.Коновалова, Л.О. Лузан

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

У статті розкрито сутність поняття освіта, „компетентність”, "компетенція", "літературна компетентність". Подано модель літературно компетентної людини та запропоновано шляхи формування полікультурної компетентності учнів.

В.Б.Коновалова, Л.А.Лузан

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАЧЕСТВА ПРЕПОДАВАНИЯ УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ ПУТЕМ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ

В данной статье раскрыта суть понятия образование, "компетентность", "компетенция", "литературная компетентность". Подается модель литературно компетентного человека и предложены пути формирования поликультурной компетентности учеников.

V. Konovalova, L. Lusan

**PROVIDING OF UKRAINIAN LITERATURE EFFECTIVE TEACH-
ING BY TEACHERS' COMPETENCE IMPROVING**

The concepts of education, competence, literary competence have been revealed in this article. The literary model of a competent person and the ways of forming a multi-cultural competence of pupils are presented.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2011

УДК 371.487

*А.О. Тіняков
м. Харків, Україна*

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛКУ-
ВАННЯ ЯК ФАКТОРУ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ
УЧНІВ УЧИЛИЩ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

Сучасний стан розвитку українського суспільства характеризується значними змінами як у соціально-економічній, так і культурно-освітній сферах життя, що вимагає пошуку нових шляхів виховання молоді. У зв'язку з цим **загальною проблемою** є формування у підростаючого покоління загальнолюдських моральних цінностей.

Зв'язок проблеми з важливими науковими та практичними завданнями. Виховання моральної особистості, здібної до щасливого існування у сучасному соціумі та якій притаманні певні моральні якості, такі як доброзичливість, співдружність, толерантність, повага до оточуючих людей, адекватне ставлення до себе та ін. у сучасній освіті пов'язується з особистісно орієнтованим підходом, за яким загальноприйняті морально-етичні норми та правила мають перетворитися в особистісні моральні потреби і переконання, які визначають реальну поведінку та вчинки людини. Це стає можливим лише за умов реалізації виховного спілкування, яке є своєрідним «двигуном» у формуванні моральних знань, понять, почуттів, мотивів, потреб та регулятором поведінки вихованця. У педагогічному процесі навчальних закладів таке спілкування має бути організованим під час взаємодії з учнями під час діяльності, що є для них особистісно значущою. Такою діяльністю для учнів училищ фізичної культури є участь у навчально-тренувальному процесі та змаганнях.

Аналіз актуальних публікацій з теми дослідження. На думку Д. Дроздова [1], виховна діяльність у роботі зі спортсменами – складна й